

Kár szépíteni

VISSZHANG - LVIII. évfolyam, 18. szám, 2014. április 30.

A jogállam már akkor megszűnt, amikor – az alkotmány rendelkezéseinek, az Alkotmánybíróság határozatainak figyelmen kívül hagyásával – hatályba léptették az egypárti Alaptörvényt, amikor a köztársasági elnök, az Országgyűlés elnöke és a miniszterelnök közjogi méltóságokat egymás közt szétosztotta egy baráti társaság. *(Előzmény az ÉS-ben: Róna-Tas Ákos és Tóth Zoltán írásai, 2014/17., ápr. 18.)* A jogállam halála kevés embernek fájt. Orbánnak sikerült elhitetnie a választók többségével, hogy az általa kiépített centrális erőternek nincs alternatívája. Ezért több mint hárommillióan el sem mentek szavazni. Azok között pedig, akik az urnákhoz járultak, többen voltak azok, akik egyetértettek azzal, hogy a leghatékonyabb megoldás felhatalmazni egyetlen embert arra, hogy egyedül döntsön az ország sorsáról. A csallhatatlan vezérbe vetett hit volt a döntő. A hit, amelyet nem tud megrendíteni a tapasztalat.

A demokratikus ellenzék margóra szorult, mivel nem tudta megérteni, hogy a 2014-es választás nem hagyományos választás, mivel nem az volt a tét, hogy melyik demokratikus erő kormányoz tovább. Ezen a választáson egy alkotmánysejtő módon elfogadott, ezért nem létező Alaptörvény alapján kialakított jogellenes állapot utólagos jóváhagyását kérte egy illegitimé vált hatalom a választóktól. A választási eredmények azt a látszatot keltik, hogy ez a törekvés sikerrel járt. A választási matematika alapján kihozott választási győzelem azonban csak látszólag igazolja a korábban meghozott döntések helyességét, csak látszólag igazolja, hogy a hatalom alkotmányosan járt el az előző kormányzati ciklusban, csak látszólag igazolja, hogy a nyertes jogosan kormányoz tovább. Látszólagos minden, mivel a választási szabályok kialakítása sem felelt meg a jogállami törvénykezés szabályainak. Látszólagos minden, mivel ezt a választást tisztességtelen feltételek között szervezték meg, tisztességtelen módon. Látszólagos minden, mivel az összes szavazásra jogosult kevesebb mint harminc százaléka mondott igent a parlamentáris demokrácia, a jogállam felszámolására.

A jelenlegi hatalom legitimitása megkérdőjelezhető azért is, mivel a hatalom átvételének pillanatától kezdve arra törekedett, hogy leválthatatlanná váljon. Kevés szó esett arról a tényről, hogy fordított választási eredmény esetén, ha a győztes nem éri el a kétharmadot, valóságos, működő hatalomváltásra nem kerülhetett volna sor. A kormányon kívül ugyanis minden más hatalmi ág, minden más, a kormánytól független szervezet az ellenzék kezén maradt volna. A kormány irányításának átvétele még a zökkenőmentes „feles” törvénykezéshez sem lett volna elég. A köztársasági elnök aláírása nélkül nincs törvény. A köztársasági elnök pedig azt a törvényt küldi vissza újratárgyalásra, amelyeket akarja. Azt a törvényt küldi meg az Alkotmánybíróságnak előzetes normakontrollra, amelyeket akarja. Az Alkotmánybíróság összetétele pedig nem garancia a politikamentes ítéletre. Nem lényegtelen fegyver az a köztársasági elnöki hatáskör, amely lehetővé teszi számára az Országgyűlés felosztatását, ha március 31-ig nem fogadja el az adott év központi költségvetéséről szóló törvényt. A központi költségvetésről szóló törvény elfogadásához azonban a Költségvetési Tanács előzetes hozzájárulása szükséges. A Költségvetési Tanács összetételénél fogva nem garantálható a politikamentes döntéshozatal.

A hatalomváltásra készülő demokratikus ellenzéknek egyszer felhatalmazást kell kérnie és kapnia a választóktól ahhoz, hogy olyan ország épülhessen, amelyben nemcsak annak van helye, aki közel áll a tűzhöz, amelyben a jog uralma felváltja a személyek uralmát, amelyben nem a félelem a természetes állapot. Ehhez azonban újra kell építeni a szavazóbázisukat, s a legfontosabb kérdésekben közmegegyezésre kell jutniuk. A közmegegyezésre épülő jogállamiság, a jogállamiság keretei között érvényesülő emberi méltóság, az emberi méltóságon alapuló esélyteremtés lehet az a program, amely elvezethet a választási győzelemhez.

Az emberi méltósághoz való jog felöleli azoknak a jogoknak az összességét, amelyek elválaszthatatlanok az embertől, amelyek nélkülözhetetlenek a tisztességes emberi élethez. Ez a jog magában foglalja az állam korlátjait az egyénnel szemben éppúgy, mint az állam kötelezettségeit az egyén érdekében. E jog tartalmát az Alkotmánybíróság tárta fel. Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. Az emberi méltóság az emberi élettel együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az emberi méltósághoz való jog felöleli a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogot, az önrendelkezés szabadságához való jogot, a magánszférához való jogot. Az emberi méltósághoz való jogból levezethető a szociális biztonsághoz való jog: az állam által biztosított megélhetési minimum, amely elengedhetetlen az emberi méltósághoz való jog megvalósulásához. Az emberi méltóság jogából következik a diszkrimináció tilalma: a jognak mindenkit egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie. Olyan jogok ezek, amelyek az alkotmány alapján – az Alkotmánybíróság útján – számon kérhetők, kikényszeríthetők voltak, míg az Alaptörvény alapján nem kérhetők számon és nem kényszeríthetők ki. Az emberi méltóság tisztelete megnyitja az utat az esélyteremtés programja előtt.

Az állam legfontosabb feladatai közé tartozik kiépíteni azokat az utakat, amelyek közül valamelyiken – ki-képesége, tehetsége, igénye szerint – elindulhat az életben. Az állam másik feladata felkészíteni mindenkit a választásra. Lehetőség, esély mindenkinek. Ez lehetne a központi választási üzenete annak a politikai erőnek, amely nem csak a tehetősre figyel. Lehetőség, esély a tisztességes induláshoz, a tisztességes érkezéshez és a tisztességes záráshoz. Lehetőség, esély, akár városban, akár faluban született valaki, akár módos családban, akár szegénységben jött a világra, akár magyarként, akár cigánként látta meg a napvilágot. E célok megvalósításához társadalmi összefogásra lenne szükség. Annak elfogadtatására, hogy akinek rosszabbak az esélyei, az jogosan tart igényt nagyobb segítségre az egész társadalom részéről. A lehetőség, az esély megteremtése áldozatot kíván mindenkitől. Ez azonban megtérül, mert ahogy nő a szegények, az elesettek, a kitaszítottak száma, úgy csökken a nyugodt élet lehetősége mindenki számára. Elmaradt azonban a közmegegyezés ezekben a kérdésekben. Talán ez a rendszerváltás legnagyobb bűne. A munkakényszer és tervgazdaság megszűnésének kárvallottjai nem segítséget, hanem elutasítást, jó esetben közömbös vállrándítást kaptak. Érdemes meggyőzni a választókat arról, hogy az ország nem akkor sikeres, ha a szegényeket eltüntetik a közterületekről, a problémás gyermekeket kizárják az iskolákból, a szegény családok gyermekeit közmunkába kényszerítik. Az emberi méltóság tisztelete, az esélyteremtés útja a többségnek biztosítja a boldogulást. Azoknak, akiknek erre szükségük van, a társadalmi szolidaritás, a reménytelen helyzetbe kerülőknek az állam nyújt segítséget.

Az esélyteremtés legbiztosabb eszköze a tanuláshoz való jog visszaállítása. Az iskolázott ember képes dönteni sorsáról, képes megtalálni a boldogulásához szükséges utat, képes váltani, és képes a munkaerőpiacon maradni. Az a munkaerő, amely képes váltani, képes ismereteit megújítani, alkalmassá teszi a gazdaságot is a váltásra. Nehéz azonban olyan országban új oktatáspolitikáról gondolkodni, ahol oktatásszervezési filozófiává lehetett emelni azt a nézetet, miszerint azért nem jön a külföldi tőke hazánkba, mert kevés a szakmunkás. Nem igaz, hogy a kétkezi munka nem egyeztethető össze a tudással. A modern iparosnak el kell tudnia igazodni a társadalmi folyamatokban, helyt kell állnia a bonyolult gépek világában, meg kell tudnia értetni magát idegen nyelveken. Nem véletlen, hogy az Európai Unió stratégiai célkitűzése az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megteremtése.

A tervezhetőség, a kiszámíthatóság alapja a jogállam. A jogállam jellemzője a jogbiztonság. A jogbiztonság lényege, hogy a törvények uralma érvényesül az élet minden területén. A törvények uralmának alapja egy szilárd alaptörvény. A szilárd alaptörvény a közmegegyezést rögzítő alkotmány. A jogállam azt jelenti, hogy mindenki, beleértve a hatalom birtokosait is, ismeri és megtartja a törvényes rendet. Mindenki biztos lehet abban, hogy ha megtartja a törvényeket, tisztességes eljárásra tarthat igényt, s ügyében jogszerű döntés születik, amellyel szemben, ha nem ért azzal egyet, jogorvoslattal élhet. Ezért új, szilárd alaptörvényre van szükség, amely közmegegyezésre építve meghatározza azokat a kereteket, amelyek a

hatalom korlátját jelentik, s amelyek garantálják az ember elidegeníthetetlen jogainak feltétlen érvényesülését.

2014. április 6-án egy a jogállamot lebontó, alkotmányos puccsot végrehajtó hatalom korántsem tiszta választás keretében szerzett látszólagos legitimitást. A választás valóságos tétje a következő volt: kiépülhet-e az egypártrendszer hazánkban? Jelenleg jó esély van arra, hogy hazánk az Európai Unió keretei között működő diktatúrává váljék. Arra, hogy a demokratikus ellenzék képes lesz-e ezt megakadályozni, a jövő adja meg a választ. Lehet, hogy egy új nemzedéknek kell felnőnie ehhez a feladathoz egy olyan iskolarendszerben, amelynek a célja éppen ennek a lehetőségnek a megakadályozása.